

Examen VMBO-GL en TL

2021

tijdvak 1
donderdag 20 mei
9.00 - 11.00 uur

maatschappijkunde CSE GL en TL

Bij dit examen hoort een bijlage.

Achter het correctievoorschrift zijn twee aanvullingen op het correctievoorschrift opgenomen.

Dit examen bestaat uit 40 vragen.

Voor dit examen zijn maximaal 62 punten te behalen.

Voor elk vraagnummer staat hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Meerkeuzevragen

Schrijf alleen de hoofdletter van het goede antwoord op.

Politiek en beleid

---

tekst 1

Op weg naar verkiezingen

De politieke partijen bereiden zich voor op de twee volgende verkiezingen: de Provinciale Statenverkiezingen op 20 maart en de verkiezingen voor het Europees Parlement op 23 mei. Vooral de Provinciale Statenverkiezingen zijn belangrijk voor de partijen in de Tweede Kamer.

naar: www.nos.nl van 9 februari 2019

Lees tekst 1.

- 1p 1 De Provinciale Statenleden bepalen de samenstelling van de Eerste Kamer.
Waarom is de samenstelling van de Eerste Kamer belangrijk voor de partijen in de Tweede Kamer?
De Eerste Kamerleden
- A bepalen welke wetsvoorstellen behandeld gaan worden.
  - B kiezen de nieuwe leden voor de regering.
  - C kunnen voorstellen goedkeuren of afkeuren.
  - D schrijven een nieuw regeerakkoord voor het kabinet.

tekst 2

Kamer bespreekt advies over creatieve mbo-opleidingen

Het aantal studenten is sinds 2005 enorm toegenomen, terwijl de kansen op de arbeidsmarkt onvoldoende zijn meegegroeid, aldus een rapport van het ministerie van Onderwijs uit 2018 over creatieve mbo-opleidingen.

“We moeten jongeren beschermen tegen een toekomst zonder baan”, zegt Tweede Kamerlid El Yassini. Hij wil dat de minister het aantal scholen dat de mbo-opleiding Artiest aanbiedt, verder beperkt.

“Geen goed idee”, zegt de verantwoordelijke minister. De minister wil de mbo-scholen voldoende ruimte geven om het zelf te regelen.

naar: www.tweedekamer.nl van 6 maart 2019

Lees tekst 2.

- 1p 2 Bij welke politieke stroming past de opvatting van de minister uit tekst 2 het best?
- A de ecologische stroming
  - B de liberale stroming
  - C de sociaaldemocratische stroming
  - D de rechtsextremistische stroming

tekst 3

... is tegen het fokken van dieren speciaal voor het leer dat zij opbrengen, net zoals wij tegen bont zijn. Het is onnodig en onacceptabel om dieren alleen voor hun vacht of huid te houden en te doden. Leer is in veel gevallen een bijproduct van de bio-industrie. Het overgrote deel van het leer in Nederland komt uit de vleesindustrie, voornamelijk van runderen, varkens, paarden, geiten en schapen.

naar: een website van een Nederlandse politieke partij van 6 september 2019

- 2p 3 Het standpunt uit tekst 3 is kenmerkend voor een bepaalde partij en een bepaalde politieke stroming.
- Welke politieke partij moet op de puntjes in de tekst worden ingevuld?
Geef aan bij welke politieke stroming die partij past.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- De politieke partij die op de puntjes moet worden ingevuld is ...
- Die politieke partij past bij de ... stroming.

tekst 4

Links en rechts verdeeld over scholieren die voor klimaat spijbelen

Leerlingen uit het hele land demonstreerden donderdag in Den Haag voor strengere klimaatmaatregelen. Ze vinden dat het kabinet te weinig doet om klimaatverandering tegen te gaan.

Aanhangers van alle politieke partijen vinden het mooi dat scholieren opkomen voor hun eigen toekomst, máár de aanhangers van de rechtse partijen hadden liever gezien dat het klimaatprotest op zaterdag plaats had gevonden. Dat blijkt uit de wekelijkse peiling van Maurice de Hond.

Aanhangers van rechtse partijen vinden dat scholen leerlingen geen toestemming moeten geven om te spijbelen voor een klimaatdemonstratie.

Omgekeerd menen aanhangers van ... en ... juist dat jongeren door één klimaatmars meer leren dan één dag op school.

naar: www.ad.nl van 10 februari 2019

Lees tekst 4.

- 1p 4 Welke twee politieke partijen moeten op de puntjes in de tekst worden ingevuld?
- A CDA en PvdA
  - B GroenLinks en Partij voor de Dieren
  - C SGP en D66
  - D SP en VVD

tabel 1

zetelverdeling in de Provinciale Staten van Zuid-Holland

partij	zetels 2015	zetels 2019
Forum voor Democratie	0	11
VVD	10	10
GroenLinks	3	5
D66	7	5
PvdA	5	4
CDA	7	4
PVV	8	4
ChristenUnie	3	3
50Plus	2	2
Partij voor de Dieren	2	2
SP	5	2
SGP	3	2
DENK	0	1
Lokale Partijen Zuid-Holland	0	0
NIDA	0	0
Code Oranje	0	0
Jezus Leeft	0	0
Overige	0	0

bron: www.omroepwest.nl van 20 maart 2019

Bekijk tabel 1.

2p 5 Hieronder staan vier uitspraken naar aanleiding van tabel 1.

- 1 Er zijn in 2019 minimaal vier partijen nodig om de meerderheid te behalen in de Provinciale Staten van Zuid-Holland.
- 2 Alle liberale partijen hebben in 2019 zetels verloren.
- 3 Twee lokale partijen hebben in 2019 zetels in de Provinciale Staten van Zuid-Holland.
- 4 In 2019 zijn twee nieuwe partijen in de Provinciale Staten van Zuid-Holland gekomen.

→ Geef van elke uitspraak aan of die juist of onjuist is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul juist of onjuist in.

1 = ...

2 = ...

3 = ...

4 = ...

tekst 5

Belastingdienst

In juli 2014 besloot de Belastingdienst om de kinderopvangtoeslag van 232 gezinnen te beëindigen.

De Belastingdienst had het vermoeden dat deze ouders geen recht hadden op deze toeslag.

De Belastingdienst heeft een groot aantal gezinnen door zijn harde aanpak in financiële problemen gebracht en hun vertrouwen geschonden.

De Belastingdienst wordt aanbevolen om de ouders die overlast hebben ondervonden excuses aan te bieden en een tegemoetkoming te bieden voor het aangedane leed.

naar: www.tweedekamer.nl van 22 maart 2017

Lees tekst 5.

- 1p 6 Het vermoeden van de Belastingdienst, een onderdeel van de overheid, bleek niet juist te zijn. De ouders kregen onterecht geen kinderopvangtoeslag.
- Ouders hebben bij een instantie klachten ingediend over de Belastingdienst.
- Welke instantie heeft de klachten van de ouders behandeld en de aanbeveling uit tekst 5 gedaan?
- A de Hoge Raad
  - B de Nationale ombudsman
  - C de Tweede Kamer
  - D het Ministerie van Financiën

tekst 6

Verruiming kinderpardon

Tijdens het debat in de Tweede Kamer over de verruiming van het kinderpardon pleitte de SGP voor een parlementair onderzoek naar het asielbeleid van de afgelopen jaren.

De PVV diende een motie van wantrouwen tegen het kabinet in, maar die werd onvoldoende gesteund.

naar: www.nrc.nl van 30 januari 2019

Lees tekst 6.

- 2p 7 De Tweede Kamer heeft verschillende taken. In tekst 6 gebruiken de Kamerleden twee rechten om die taak uit te voeren.
- Welke taak van de Tweede Kamer is te herkennen in tekst 6? Noem **twee andere** rechten van de Tweede Kamer die passen bij deze taak. *Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- De ... taak is te herkennen en twee andere rechten die daarbij passen zijn ... en ...

tekst 7

1070 aanmeldingen voor kinderpardon

1070 kinderen hopen alsnog aanspraak te maken op een verblijfsvergunning, nu de regels van het kinderpardon zijn versoepeld.

Begin dit jaar werden coalitiepartijen VVD, CDA, D66 en ChristenUnie het eens over een versoepeling van het asielbeleid voor kinderen die al lang in Nederland wonen, maar die geen recht hadden op een permanente verblijfsvergunning.

De kinderen en hun ouders moeten nog even geduld hebben voordat ze weten of ze definitief in Nederland mogen blijven. Er wordt gedacht dat alle aanvragen voor het einde van dit jaar zijn behandeld.

naar: www.telegraaf.nl van 22 maart 2019

Lees tekst 7.

- 1p 8 In welke fase van het politieke besluitvormingsproces bevindt het kinderpardon uit tekst 7 zich?
- A fase 1: uiten van wensen en erkennen van wensen als politieke problemen
  - B fase 2: bedenken van oplossingen voor politieke problemen
  - C fase 3: beslissen over problemen
  - D fase 4: het uitvoeren van besluiten

Een voorbeeld

Een jongeman heeft een technische opleiding gevolgd voor de bouw, maar hij wil liever elektricien worden. Hij wil zich inschrijven voor zijn nieuwe studie. Uit een test blijkt dat hij kleurenblind is. De school besluit de jongeman niet aan te nemen. Het is voor een elektricien belangrijk om kleuren goed te kunnen zien. Andere leerlingen die niet kleurenblind zijn, mogen de opleiding wel gaan volgen.

- 1p 9 Is er in dit voorbeeld sprake van discriminatie? Leg je antwoord uit.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Ja, want ...
of
Nee, want ...

tekst 8

Ankie Broekers-Knol volgt staatssecretaris Harbers op

Ankie Broekers-Knol (VVD) wordt de nieuwe staatssecretaris van Justitie en Veiligheid. Ze volgt Mark Harbers (VVD) op die onlangs opstapte.

naar: www.rtvn.nl van 5 juni 2019

Lees tekst 8.

- 2p 10 Politieke partijen hebben verschillende rollen.
→ Welke rol van een politieke partij is te herkennen in tekst 8? Noem ook nog een **andere** rol van een politieke partij.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
De rol van een politieke partij die in tekst 8 te herkennen is ...
Een andere rol van politieke partijen is ...

tekst 9

VVD en SP: mbo-scholen moeten ongebruikte boeken terugkopen

Mbo-scholen moeten ongebruikte boeken die zij hun studenten wel verplicht laten aanschaffen, terugkopen. Zo moet worden voorkomen dat studenten onnodig hoge kosten hebben.

Uit het nieuwste mbo-onderzoek van Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) blijkt dat 43 procent van de studenten zegt dat boeken en lesmaterialen die wel worden voorgeschreven helemaal niet worden gebruikt in de les. "Dat is niet uit te leggen", vinden VVD en SP.

naar: www.ad.nl van 9 april 2019

Lees tekst 9.

- 2p 11 De Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs (JOB) is een belangengroep. JOB beschikt over verschillende machtsmiddelen. In tekst 9 zijn machtsmiddelen van JOB te herkennen. Een daarvan is dat JOB toegang heeft tot politici.

→ Over welk **ander** machtsmiddel beschikt JOB in tekst 9? Leg je antwoord uit.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Het machtsmiddel is ..., want ...

tekst 10

Leefbaar Purmerend

- 1 Geen AZC of grootschalige opvang asielzoekers in Purmerend.
- 2 Afschaffen voorrangswoningtoewijzing statushouders.
- 3 Goedkope woonvoorziening voor jongeren.
- 4 Voor het gebruik van duurzame ledverlichting.
- 5 Meer betaalbare huur- en koopwoningen.
- 6 Hard optreden tegen overlast, zoals dealen, hangplekken en vernielingen.

naar: www.leefbaarpurmerend.com van maart 2018

Lees tekst 10.

- 2p 12 Leefbaar Purmerend is een lokale politieke partij in de gemeente Purmerend. In tekst 10 staan zes standpunten van Leefbaar Purmerend.
→ Noem **drie** standpunten die vallen onder rechts beleid en noem **drie** standpunten die vallen onder links beleid.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Rechts beleid: nummer ... , nummer ... en nummer ...
Links beleid: nummer ... , nummer ... en nummer...

tekst 11

Verkiezingen voor de Provinciale Staten

De helft van de kiezers weet nog niet op welke partij ze volgende week gaat stemmen. Dat bleek uit een peiling van EenVandaag. Veel kiezers twijfelen nog tussen twee of meer partijen.

naar: www.rd.nl van 16 maart 2019

Lees tekst 11.

- 1p 13 Welk begrip wordt gebruikt voor een kiezer die twijfelt op welke partij hij gaat stemmen?

tekst 12

Terugsturen matras mag na verwijderen folie

Wie na een online-aankoop van een matras de beschermfolie heeft verwijderd, mag alsnog afzien van de aankoop. Net als bij kleding kan de verkoper het product reinigen of ontsmetten en opnieuw in de handel brengen.

Het Europees Hof van Justitie heeft dat bepaald in een zaak van een Duitser die een matras had gekocht bij de webshop van een Duits bedrijf. Dat bedrijf weigerde het bedrag terug te betalen met een beroep op het Europese consumentenrecht. Het recht om binnen veertien dagen een online-aankoop terug te draaien wordt daarin uitgesloten voor 'verzegelde goederen die niet geschikt zijn om te worden teruggezonden om redenen van gezondheidsbescherming of hygiëne'.

naar: www.ad.nl van 27 maart 2019

Lees tekst 12.

- 1p 14 Wat betekent deze uitspraak van het Europees Hof van Justitie uit tekst 12 voor consumenten in Nederland?
Consumenten in Nederland die een matras binnen veertien dagen willen terugsturen
- A hebben niets aan deze uitspraak, want die geldt alleen voor Duitse consumenten.
  - B kunnen nu alleen terecht bij Duitse rechtbanken als zij hun gelijk willen halen.
  - C moeten in vergelijkbare gevallen hetzelfde behandeld worden in de hele EU.
  - D moeten nu afwachten of het Europees Parlement de uitspraak van het Europees Hof van Justitie goedkeurt.

- 1p 15 In Nederland heeft de Hoge Raad onder andere de taak om uitleg te geven over een wet, als niet helemaal duidelijk is hoe die wet toegepast moet worden.
Welk begrip past bij deze taak van de Hoge Raad?
- A fatsoensregels
  - B jurisprudentie
  - C klassenjustitie
  - D rechtsongelijkheid

tekst 13

Meer overvallen op maaltijdbezorgers in Rotterdam

Het aantal overvallen is ten opzichte van 2017 licht gedaald, maar maaltijdbezorgers worden steeds vaker het slachtoffer van overvallers. Dat is nieuw, volgens burgemeester Aboutaleb van Rotterdam. Hij spreekt van “een zorgwekkende nieuwe trend, die ook landelijk zichtbaar is”. Een oplossing is om de bezorgers niet meer met contant geld te laten werken.

naar: www.nos.nl van 18 februari 2019

Lees tekst 13.

- 2p 16 Er zijn verschillende manieren om criminaliteit te meten.
- 1 daderonderzoek
  - 2 politiestatistieken
  - 3 slachtofferonderzoek
- Om de aangiftebereidheid van maaltijdbezorgers die overvallen zijn te weten, moeten verschillende soorten onderzoeken en/of statistieken met elkaar vergeleken worden.
- Kies uit de drie bovenstaande manieren een combinatie van **twee** onderzoeken en/of statistieken. Leg uit dat deze twee onderzoeken en/of statistieken samen nodig zijn om over de daadwerkelijke aangiftebereidheid van maaltijdbezorgers die overvallen zijn, te weten.
- Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.*
- De twee manieren die samen informatie geven over de aangiftebereidheid zijn ... en ..., want ...

tekst 14

Veroordeling na gewapende overvallen

De verdachte heeft zich schuldig gemaakt aan twee gewapende straatroven op maaltijdbezorgers en een gewapende woningoverval. De rechtbank Midden-Nederland heeft hem veroordeeld tot een gevangenisstraf van 18 maanden, waarvan 6 maanden voorwaardelijk. Hij kreeg ook een contact- en locatieverbod.

naar: www.uitsprakenrechtspraak.nl van 5 oktober 2018

Lees tekst 14.

- 1p 17 Een rechter heeft bij een veroordeling de mogelijkheid om uit drie groepen van sancties te kiezen.
Uit welke groepen komen de sancties die aan de veroordeelde uit tekst 14 zijn opgelegd?
- A de hoofdstraffen, de bijkomende straffen en de maatregelen
  - B de hoofdstraffen en de bijkomende straffen
  - C de hoofdstraffen en de maatregelen
  - D de maatregelen en de bijkomende straffen

tekst 15

Identiteitscontrole alleen met reden

De politie mag alleen uw identificatiebewijs vragen als daar een goede reden voor is. Dat is het geval als de politie uw identiteit nodig heeft om haar taak uit te voeren. Dus als u strafbare feiten pleegt of betrokken bent bij een verkeersongeluk.

naar: www.rijksoverheid.nl van 1 oktober 2019

Lees tekst 15.

- 1p 18 Waarom mag de politie in Nederland niet zomaar vragen naar een identificatiebewijs?
Dat mag niet zomaar, omdat
- A de burgers beschermd moeten worden tegen willekeur van de overheid.
  - B de politie eerst moet bewijzen dat je iets strafbaars hebt gedaan.
  - C de gemeenteraad eerst toestemming moet verlenen aan de politie.
  - D een rechter eerst toestemming moet geven aan een officier van justitie.

tekst 16

Wat is een PIJ-maatregel?

De rechter kan een jongere een PIJ-maatregel opleggen. PIJ betekent Plaatsing in een Inrichting voor Jeugdigen. Met een PIJ-maatregel wordt een jongere met een gebrekkige ontwikkeling of ziekelijke stoornis opgenomen in een justitiële jeugdinrichting. De jongere krijgt de PIJ-maatregel voor 3 jaar. Gedurende deze 3 jaar krijgt hij een intensieve behandeling en begeleiding om recidive te voorkomen.

De maatregel kan 1 of 2 keer worden verlengd en mag in totaal maximaal 7 jaar duren.

Na de maximale periode kan de PIJ-maatregel, als de veiligheid van de maatschappij dit vereist, omgezet worden in een maatregel van terbeschikkingstelling (tbs).

naar: www.kinderbescherming.nl van maart 2019

Lees tekst 16.

- 1p 19 Een PIJ-maatregel wordt ook wel jeugd-tbs genoemd en kan dus overgaan in tbs voor volwassenen.
→ Staat bij de veroordeling tot een PIJ-maatregel al vast hoe lang de veroordeelde behandeld gaat worden?

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Ja, dat staat al vast, want ...

of

Nee, dat staat nog niet vast, want ...

Zie tekst 16.

- 1p 20 Een PIJ-maatregel wordt niet zomaar opgelegd. Daar heeft de rechter bepaalde doelen mee.
→ Noem **twee** doelen van straffen die voor de jongere in de eerste 3 jaar centraal staan.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

In de eerste 3 jaar staan voor de jongere ... en ... centraal.

tekst 17

BASTA!

BASTA! is een methode die zich richt op delictgedrag bij kinderen jonger dan 12 jaar.

In Nederland zitten duizenden kinderen onder de twaalf in een moeilijke situatie thuis, op school of in de buurt. Soms plegen ze delicten en komen hierdoor in aanraking met de politie of hulpverlenende instanties.

Om te voorkomen dat deze kinderen afglijden naar grotere problemen, is een vroegtijdige aanpak belangrijk. De BASTA!-methode voor jeugdprofessionals ondersteunt deze aanpak en is specifiek gericht op kinderen jonger dan 12 jaar met risicovol gedrag én hun ouders, school en de buurt waarin ze wonen.

naar: www.basta.jso.nl van maart 2019

Lees tekst 17.

2p 21 Hieronder staan vier soorten beleid ten aanzien van criminaliteit:

1 gevangenisbeleid

2 jeugdbeleid

3 vervolgingsbeleid

4 preventief beleid

→ Van welke **twee** soorten beleid is sprake bij de methode BASTA!?

Leg je antwoord uit.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Van ...beleid, want ...

Van ...beleid, want ...

tabel 2

land	minimumleeftijd om alcohol te mogen kopen
Letland	18
Luxemburg	16
Malta	17
Nederland	18 (per 1 januari 2014)
Portugal	18 (per 1 juli 2015)

naar: www.stap.nl van januari 2018

- 2p **22** In tabel 2 staan de minimumleeftijden van het kopen van alcohol zoals die golden in januari 2018. Onder die leeftijd is het strafbaar om alcohol te kopen.

Criminaliteit kan plaatsgebonden en/of tijdgebonden zijn.

→ Geef aan of er naar aanleiding van tabel 2 sprake is van plaatsgebonden en/of tijdgebonden criminaliteit.

Doe het zo: neem het onderstaande over, vul wel of geen in en leg je antwoord uit.

Er is ... sprake van plaatsgebonden criminaliteit, want ...

Er is ... sprake van tijdgebonden criminaliteit, want ...

tekst 18

Veroordeelde komt afspraken niet na

B.R. die in 2017 tot een gevangenisstraf werd veroordeeld, moet de resterende 152 dagen van zijn straf uitzitten. De rechter oordeelt dat hij de bijzondere voorwaarden die werden opgelegd bij zijn veroordeling, blijft overtreden.

De man is veroordeeld voor het treffen van voorbereidingshandelingen om zich aan te sluiten bij een terroristische organisatie. Hij kreeg een gevangenisstraf opgelegd van 300 dagen, waarvan een deel voorwaardelijk.

naar: www.duic.nl van 7 januari 2019

Lees tekst 18.

- 2p **23** B.R. mocht de gevangenis niet verlaten nadat zijn onvoorwaardelijke gevangenisstraf erop zat.

→ Noem **twee** feiten uit tekst 18 op grond waarvan B.R. de resterende 152 dagen van zijn veroordeling moest uitzitten.

tekst 19

Supermarktmanager: 'Die jongeren hinderen onze klanten'

De supermarktmanager is blij dat de politie 'iets' doet om jongeren die zorgen voor straatafval, intimiderend gedrag en geluidsoverlast bij de supermarkt aan te pakken.

De directeur van een middelbare school erkent dat er leerlingen van zijn school overlast veroorzaken. Door de grote groepen jongeren die zich voor de winkel ophouden, durven sommige klanten geen winkelwagentje te pakken.

De extra aangekondigde politiecontroles ziet de supermarktmanager als een stapje vooruit. "Goed dat er in ieder geval iets gebeurt, maar ik verwacht er niet heel veel van. Dit probleem loopt al zo lang. De school heeft hier een belangrijke rol in, wat mij betreft. Laat bijvoorbeeld hier een conciërge van de school de schooljeugd in de gaten houden in de pauzes. Dat zou pas echt helpen."

naar: www.barneveldsekrant.nl van 28 januari 2019

- 1p **24** Er zijn verschillende manieren om het soort problemen uit tekst 19 aan te pakken. Er kan preventief of repressief beleid ontwikkeld worden. De supermarktmanager stelt voor een conciërge van de school de leerlingen in de gaten te laten houden.
→ Welk soort beleid wil de supermarktmanager? Leg je antwoord uit.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
Hij wil een ... beleid, want ...
- Zie tekst 19.*
- 2p **25** Er zijn twee soorten regels: geschreven en ongeschreven regels.
→ Noem **drie** gedragingen van de leerlingen uit tekst 19 waarmee geschreven regels worden overtreden.
- 2p **26** Uit onderzoek blijkt dat er verschillende verklaringen zijn voor het ontstaan van crimineel gedrag. Een van die verklaringen stelt dat crimineel gedrag kan voortkomen uit de persoon van de dader (individuele verklaring). Een individuele verklaring is het hebben van een gebrekkige opvoeding (door bijvoorbeeld het willekeurig belonen en straffen).
→ Geef **vier** andere verklaringen voor het ontstaan van crimineel gedrag, die voortkomen uit de persoon van de dader.

Maatschappelijke analyse: betaalbaarheid van de zorg

Bij de beantwoording van de vragen 27 tot en met 40 maak je gebruik van de teksten 1 tot met 5 en de cartoon in het bronnenboekje.

Inleiding

Iedere Nederlander van 18 jaar en ouder is verplicht om een ziektekostenverzekering af te sluiten, de zogenaamde zorgverzekering. Voor die zorgverzekering moet premie betaald worden. In 2020 was die ongeveer 120 euro per persoon per maand. Met deze verzekering heb je recht op vergoedingen uit het basispakket.

De overheid bepaalt welke zorg er in het basispakket komt. Elk jaar wordt het basispakket een beetje veranderd: er gaan bijvoorbeeld bepaalde medicijnen uit en andere komen er juist in.

Iedere verzekerde moet de eerste 385 euro per jaar aan zorgkosten zelf betalen. Dit heet het eigen risico. Een bezoek aan de huisarts valt niet onder het eigen risico.

De premie die verzekerden betalen voor de zorg is lager dan de kosten voor de zorg. Er wordt door de overheid meer geld voor de zorg uitgegeven dan dat er binnenkomt. Die kosten worden per jaar hoger.

Lees tekst 1.

- 2p 27 De betaalbaarheid van de zorg is een maatschappelijk vraagstuk. Een maatschappelijk vraagstuk heeft een aantal kenmerken. Een van de kenmerken van een maatschappelijk vraagstuk is dat het vraagstuk kan worden opgelost door gezamenlijke actie of door de politiek.
- Noem **twee** citaten uit tekst 1 waaruit blijkt dat dit kenmerk van toepassing is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

citaat 1 ...

citaat 2 ...

Zie tekst 1.

- 4p 28 In tekst 1 worden verschillende groepen genoemd die bij dit maatschappelijk vraagstuk betrokken zijn. Twee daarvan zijn bedrijven en patiënten. Deze twee groepen hebben belangen.

→ Noem van deze twee groepen een belang dat zij hebben.

Noem van deze twee groepen een machtsmiddel dat zij gebruiken om voor hun belangen op te komen.

Noem een zin die past bij dit machtsmiddel.

Gebruik informatie uit tekst 1.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Een belang van bedrijven is ...

Een machtsmiddel van bedrijven is ...

Een zin uit de tekst die past bij dit machtsmiddel is ...

en

Een belang van patiënten is ...

Een machtsmiddel van patiënten is ...

Een zin uit de tekst die past bij dit machtsmiddel is ...

Zie tekst 1.

- 2p 29 Het politieke besluitvormingsproces bestaat uit een aantal fasen. Een van die fasen in het politieke besluitvormingsproces is terugkoppeling.

→ Leg uit wat er met terugkoppeling in het politieke besluitvormingsproces wordt bedoeld. Geef aan hoe in tekst 1 terugkoppeling te herkennen is.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Terugkoppeling betekent ...

Terugkoppeling is te herkennen in tekst 1, want ...

Lees tekst 2.

- 2p 30 Tekst 2 is een artikel dat gepubliceerd is in dagblad De Gelderlander. Twee criteria om tot publicatie van een artikel over te gaan zijn de doelgroep van het medium en de actualiteit.

→ Noem **drie andere** criteria die media kunnen hebben om tot publicatie van nieuwsberichten over te gaan.

Zie tekst 2.

- 2p 31 Een van de invalshoeken van maatschappijkunde is de veranderings- en vergelijkende invalshoek. Deze invalshoek is te herkennen in tekst 2.

→ Noem **twee** politieke beslissingen uit tekst 2 die hebben geleid tot veranderingen in gedrag bij mensen die zorg nodig hebben.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Die twee politieke beslissingen zijn:

1 ...

2 ...

Lees tekst 3.

- 2p **32** Volgens tekst 3 heeft Vertex het politieke besluitvormingsproces proberen te beïnvloeden.

Het bedrijf heeft dat door middel van lobbyen gedaan.

Vertex, zo blijkt uit tekst 3, heeft Tweede Kamerleden benaderd om druk uit te oefenen op de minister.

→ Geef een voorbeeld uit tekst 3 waaruit blijkt dat Vertex niet alleen politieke besluitvormers heeft benaderd, maar ook bij andere groepen gelobbyd heeft. Leg uit hoe die andere groepen ook het politieke besluitvormingsproces kunnen beïnvloeden.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Vertex heeft gelobbyd bij ... en die kunnen het politieke besluitvormingsproces ook beïnvloeden door ...

Zie tekst 3.

- 1p **33** Een maatschappelijk vraagstuk kan op verschillende manieren bekeken worden. Dit worden de invalshoeken van maatschappijkunde genoemd. Welke invalshoek van maatschappijkunde past bij het nemen van besluiten van de minister?

- A de politiek-juridische invalshoek
- B de sociaal-culturele invalshoek
- C de sociaal-economische invalshoek
- D de veranderings- en vergelijkende invalshoek

Zie tekst 3.

- 1p **34** In tekst 3 staat dat minister Schippers besloten heeft het medicijn Orkambi in het basispakket op te nemen. Inmiddels is zij opgevolgd door een nieuwe minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Stel dat er vragen gesteld gaan worden in de Tweede Kamer over haar beslissing.

Wie moet de vragen uit de Tweede Kamer beantwoorden?

- A De minister-president, want die is verantwoordelijk voor alle ministers in zijn kabinet.
- B De nieuwe minister van Volksgezondheid, want die is verantwoordelijk voor het gevoerde beleid.
- C De voorzitter van de Tweede Kamer, want die neemt de taak van de minister over.
- D Oud-minister Schippers zelf, want zij blijft verantwoordelijk.

Lees tekst 4.

- 1p 35 Een van de mogelijkheden om de kosten in de zorg betaalbaar te houden is voorkomen dat mensen ziek worden. De overheidscampagne uit tekst 4 wil het gedrag van mensen veranderen. Het doel is het aanpassen van de leefstijl.

Er zijn verschillende theorieën over de beïnvloeding van mensen door de media.

→ Zal volgens de selectieve perceptietheorie deze campagne wel of geen effect hebben? Leg je antwoord uit.

Doe het zo: neem het onderstaande over, vul wel of geen in en vul het antwoord aan.

Volgens de selectieve perceptietheorie zal de campagne ... effect hebben, want ...

Zie tekst 4.

- 1p 36 De overheid voert campagnes om burgers te informeren over haar beleid, maar ook om het gedrag van burgers te beïnvloeden. Media hebben een aantal functies.

Welke functie van de massamedia moet worden vervuld om de campagne uit tekst 4 succesvol te maken?

- A de amusementsfunctie
- B de controlefunctie
- C de socialiserende functie
- D de waakhondfunctie

Lees tekst 5.

- 1p 37 Uit tekst 5 blijkt dat er een verband bestaat tussen de maatschappelijke positie van bepaalde groepen en het hebben van een gezonde of ongezonde leefstijl.

De leefstijl van burgers wordt bepaald door een aantal factoren. Een van die factoren is het inkomen.

→ Noem nog **twee andere** factoren uit tekst 5 die invloed hebben op het hebben van een gezonde leefstijl.

Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.

Twee andere factoren die van invloed zijn op het hebben van een gezonde leefstijl uit tekst 5 zijn ... en ...

Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Bekijk de cartoon.

- 2p 38 De media hebben bepaalde functies. Een van die functies is de amuserende functie.
→ Welke andere functie van de media is te herkennen in de cartoon? Leg je antwoord uit.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
In de cartoon is de ... functie te herkennen, want ...

Bekijk de cartoon.

Zie tekst 1 tot en met 5.

- 1p 39 In de cartoon geeft de cartoonist aan dat sommige mensen dit stelsel niet eerlijk vinden. In de cartoon wordt de waarde die aan de basis ligt van het Nederlandse zorgstelsel ter discussie gesteld.
→ Wat is de waarde die aan de basis ligt van het Nederlandse zorgstelsel? In welke tekst wordt die waarde genoemd?
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
De waarde is ...
en die wordt genoemd in tekst ...

- 2p 40 De media spelen een belangrijke rol bij het geven van informatie over bepaalde onderwerpen. Ze moeten zo objectief mogelijk nieuws verstrekken. Een van de criteria voor objectieve nieuwsverstrekking is het controleren van feiten via een andere bron.
→ Noem de **twee andere** criteria waaraan een objectieve bron te herkennen is.
Doe het zo: neem het onderstaande over en vul het antwoord aan.
criterium 1 ...
criterium 2 ...

Bronvermelding

Een opsomming van de in dit examen gebruikte bronnen, zoals teksten en afbeeldingen, is te vinden in het bij dit examen behorende correctievoorschrift, dat na afloop van het examen wordt gepubliceerd.